

PAPER DETAILS

TITLE: Karacaoglan'ın Dünya Görüşü ve Eğitim Anlayışı

AUTHORS: Fuat ÖZDEMİR

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50011>

KARACAOĞLAN'IN DÜNYA GÖRÜŞÜ VE EĞİTİM ANLAYIŞI

Yrd. Doç. Dr. Fuat ÖZDEMİR

ABSTRACT

Karacaoğlan was one of the most important poet in the Turkish Popular Literature. He appricated "human love". To him, a mature man meant the one who told the truth everytime. His view of life can be sammarized in these two points.

Halk edebiyatımızın önde gelen ozanlarından Karacaoğlan'ın dünya görüşü ve eğitim anlayışı bu yazının konusunu oluşturmaktadır. Karacaoğlan'ın dünyaya bakışının temelinde sevgi vardır. Şiirlerinde geçen kadınlarda, insan sevgisini somutlaştırmak için ön plana çıkarmıştır. Karacaoğlan'a göre olgun insan sözüne sahip olan insandır. Ozanın dünya görüşü ve eğitim anlayışı eserlerinden örnekler verilerek incelenecektir.

Güneyin ünlü ozanlarından Karacaoğlan ve onun şiiri halk şiirinin köklü geleneğinin sonucu ortaya çıkmıştır. Türk toplumunun uzun sayılabilecek şiir geleneği Karacaoğlan'ın şiirini yaratmış, aynı şiir geleneği 17. yüzyılın bu büyük ozanının şiirini günümüze kadar getirmiştir.

Halkın da katkısıyla bugüne kadar gelen Karacaoğlan şiiri, bir şiir akımı bir gelenek hatta bir edebiyat okulu olarak değerlendirilebilir. Başka ozanları etkilemesi, onun tarzında söyleyen başka Karacaoğlanların ortaya çıkması, kendi şiirlerinin varyantlarının çok olması, hatta günümüzün kimi çağdaş ozanların Karacaoğlan şiir tarzını denemeleri (M.Cevdet, Tanıdık Dünya) onun şiirinin bir edebiyat okulu ve bir akım olduğunun göstergesidir.

20. yüzyılın çağdaş ozanlarını etkileyebilecek kadar güçlü olan "Karacaoğlan şiir geleneği"nin özellikleri nelerdir? Bu şiir çağında çevresini ve Türk toplumunu şiirleriyle etkileyen bu ozanın topluma eğitici yönde mesajları nelerdir? Bütün bu soruların cevapları, Karacaoğlanın şiirinde çok net biçimde bulunmaktadır.

Karacaoğlan'ın dünyaya bakışının temelini sevgi oluşturmaktadır. Onun şiirlerinde kavga, savaş, vurmak, kırmak ve öldürmek gibi temalara rastlanmaz. Bu özellikleri dikkate alındığında onu, çağının sevgi ve barış ozanı olarak değerlendirmek mümkündür. İnsan ve doğa sevgisi onun şiirinin temelini oluşturmakta ve yüzyıllar boyunca yaşamasını sağlamaktadır.

Karacaoğlu'nın şiirlerinde çok kadının adının geçmesi onun, her gördüğü kadına aşık olması biçiminde yorumlanmamalıdır. Onda bu geniş sevgi yelpazesi göçebe hayat tarzından kaynaklanan bir sevgidir ve evrensel bir sevgi niteliğindedir. Bu nedenle şiirlerindeki kadınları, kadın adlarını insan sevgisini anlatmak daha somut hale getirmek için bir araç olarak kullandığını düşünmek yanlış sayılmaz.

Bu kadar sevgi dolu, insanları kırmayan bir ozanın, dünyadan isteklerinin çoğuna kavuştuğu söylenemez. Ölüm, kendi yaşayış biçimini dünyadaki başka çarpıklıklar bu büyük ozanın dünya görüşünü etkilemektedir. Bu nedenle, sevgi dolu ozanın kimi zaman, dünyadan soğumuş ve nefret etmiştir. Her şeyden sorumlu tuttuğu felek, onun dünyaya bakışında önemli bir role sahiptir.

Ona göre, dünyadaki çarpıklıkların sorumlusu ve kendi isteklerinin tek engelleyicisi felektir. Dünya geçicidir, Karacaoğlu dünya nimetlerinden az da olsa yararlanmak ister, ama felek bırakmaz :

Şu yalan dünyaya geldim geleli
Şakıyıp gülmedim ey zalim felek
Her ne tutdum ise aldın elimden
Nice bir divane dolanam felek

Karacaoğlu, hayata sıkı sıkıya bağlı olmasına, dünyayı çok sevmesine rağmen umutları kırıldığı için dünyaya dolayısıyla Tanrı'ya küskündür. Bu nedenle kötülüklerle dolu bu dünyadan giderken fazla direnmemektedir :

Üryan geldim gene üryan giderim
Ölmeye elde fermanım mı var
Azrail gelmiş de can talep eyler
Benim can vermeye dermanım mı var

Karacaoğlu'nın dünyaya olumsuz bakmasında talihin yanı sıra dünyadaki insanların olumsuzlukların da etkisi vardır. Ozanımızın topluma yönelttiği eleştirilerin odak noktasını bu ikincisini oluşturmaktadır. Ona göre, dünyada var olan güzellikleri yeterince görmeyen, anlamayan onlara değer vermeyen insanlar vardır. Bunlar, insanları sevmeyen, küçük gören, varlıklarının değerini anlamak istemeyen kimselerdir. Oysa insan, sevmenin ve aramasını bildikten sonra dünyada her şey vardır.

Karacaoğlu'nın şu dizeleri bu konuda öğüdün ve ince yerginin bence en güzel örneklerindendir :

Gam çekme haline divane gönül
Sana da bulunur ilde neler var
Ayva mı eksik turunc mu yoksa nar
Sun elini beri dalda neler var
ya da
Kimi cennet ister kimi cehennem
Cennetten beride yolda neler var

Karacaoğlu kimi zaman ne kadar umutsuz olursa olsun gene de içinde yaşadığı topluma karşı kendini sorumlu saymakta kendi hayat deneyimlerini toplumun eğitiminde kullanmaya çalışmaktadır. Karacaoğlu bir eğitimci ya da bir filozof değildir. Ama, deneyimleriyle kendi toplumuna, giderek insanlığa birtakım öğütlerde bulunur, mesajlar verir.

Karacaoğlu'nda doruk noktasına ulaşan bu anlayış aslında halk ozanlarının şiirlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Halk şairleri bir yandan ataları olan "ŞAMAN" dan beri toplumun edebiyat, müzik ihtiyaçlarını karşılarlarken öte yandan gene toplumun haber taşıyıcıları, bilicileri, sorunlarına çözüm arayıcıları, sorunları gerekli yerlere ilericileri konumuna da sahiptirler.

İşte bu rolleri gereği halk ozanları bir yandan toplumun sanat zevkini karşılarlarken diğer yandan da hayat deneyimlerini sonucu demek olan şiirleriyle topluma çeşitli mesajlar verirler, bireylerin toplum içerisindeki davranışlarını düzenlemede uyarıcı görevler üstlenirler. Kısaca, yaygın eğitimin önde gelen temsilcilerindendirler.

Ozanlar, eğitici görevlerini yerine getirirken kendi deneyimlerinden olduğu kadar Türk toplumunun hayat felsefesi demek olan özlü sözlerden, atasözlerinden çokça yararlanırlar. Çünkü bu tür sözler hayat felsefesini yansıttığı gibi insanların nasıl davranacağını, davranması gerektiğini belirleyici niteliğe de sahiptirler.

İşte toplumda önemli bir etkiye sahip olan halk ozanları kendi deneyimleriyle birlikte özlü, güzel sözlerden de yararlanmışlar, onları toplumun eğitiminde kullanmışlardır. Bunların başında da Karacaoğlu gelmektedir. Onun şiirlerinde bu tür eğitici, yol gösterici sözlerin çok olduğu dikkat çekicidir. Onun bu tür sözlerinin yer aldığı şiirlerinden söz etmek bu yayının sınırları içerisinde mümkün değildir. O nedenle birkaç örnek üzerinde durmakla yetineceğim.

Karacaoğlu'na göre olgun insan ne zaman konuşacağını, ne zaman dinleyeceğini bilmelidir; çok konuşmak yerine az konuşmak daha etkilidir :

Mecliste arif ol kelamı dinle

El ikin söylerse sen birin söyle

İnsanların, her şeyden önce insan olarak görülmesi ve sevilmesi görüşündedir Karacaoğlu. Bu nedenle insanın bir başkasını küçük görmesine karşıdır :

Alçaklarda otur göster kendini

Katı yükseklerden uçucu olma

Ozanımıza göre, kişi kendi değerini gene en iyi kendi yüceltir, kişinin değeri kendi çevresinde bilinir :

Çağır Karacaoğlu çağır

Taş düştüğü yerde ağır

Bu sözleriyle Karacaoğlu, bir yerde bilinçsiz olarak yerin çekim gücünü de belirtiyor.

Karacaoğlu şiirlerinin çoğunda kadınların huy güzellikleri üzerinde durur. Fiziksel güzelliğin gerçek güzellik olmadığını belirtir.

Güzelin kıymetin bin altın değer

Netmeli güzeli huy olmayınca

İyi gün dostlarından da yakın Karacaoğlu :

İyi günde yaran ahab çok olur

Dar günümde dost bulunmaz nedendir

Karacaoğlu'nın öğütlerinin önemlilerinden biri okuma. öğretme üzerinedir :

Sana üç sözüm var sakın unutma

Biri öğren, biri öğret, biri yaz